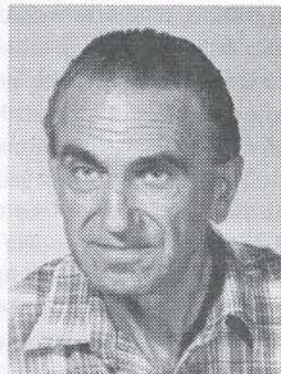

**Remembering
PhDr. Jaroslav Sládek, CSc.**
(at the occasion
of the 75th anniversary of birth)

On March 26, 2001, 75 years have passed since the birth of PhDr. Jaroslav Sládek, CSc., a foremost Czech physical geographer who marked the history of Czech geography in an indelible manner.

In this article, I would like to highlight the principal results of his scientific activities. I refer the reader to biographical contributions published at the occasion of his 60th birthday and after his untimely passing away on January 14, 1990: B. Balatka: *K šedesátinám PhDr. Jaroslava Sládka, CSc.* (Sixtieth birthday of PhDr. Jaroslav Sládek, CSc.), *Sborník Čs. geograf. Spol.*, 91, Praha 1986, No. 1, pp. 55–58; B. Balatka: *PhDr. Jaroslav Sládek, CSc., zemřel* (PhDr. Jaroslav Sládek, CSc., died), *Sborník Čs. geograf. Spol.*, 95, Praha 1990, No. 2, pp. 125–126; B. Balatka: *PhDr. Jaroslav Sládek, CSc. (1926–1990)*, *Zprávy Geogr. Úst. ČSAV*, 27, Brno 1990, No. 1, pp. 69–71. These contributions also provide a list of his most important published papers.

As his closest co-worker, I was having the opportunity to directly follow the professional development and the personal life of J. Sládek for the long period of 35 years (1954–1989). A native to Praha-Smíchov, he finished his studies at the secondary grammar school and enrolled at the Philosophical Faculty of Charles University, pedagogical combination of history and geography (1945–1949). After graduation, he was teaching at an eight-year secondary school at Děčín for two years and passed through a two-year military service. He earned the title of Doctor of Philosophy after defending his dissertation “Climatography of mountain peaks in Czechoslovakia” in 1952. During his post-graduate studies in 1954–1957, under the guidance of Prof. Dr. Josef Kunský, he gathered and evaluated extensive literature on river terraces in the territory of Moravia and Silesia, which was, together with a parallel study on Bohemian terraces, published in two book editions. He defended his CSc. Thesis “Terraces of the Orlice River” in 1962.

After finishing his post-graduate studies in 1957, he started working as a scientific worker in the Department of Geomorphology of the Czechoslovak Academy of Sciences. From 1963 to his death, he was working in the newly established Geographical Institute of the Czechoslovak Academy of Sciences in Prague (lately as

a leading scientific worker). Activities of J. Sládek concentrated on geomorphology. Nevertheless, he was still dealing with climatology, the topic of his early professional career. Among others, he published his studies on the above mentioned thermal continentality of Czechoslovakia, climatic conditions, and he systematically evaluated atmospheric precipitations in the territory of Bohemia.

His contributions to geomorphology include particularly his studies of river terraces in Bohemia, namely the Orlice River, Labe River, and lower reaches of the Vltava River and Ohře River. He participated in the postulation of a novel concept of terrace system, later verified by further investigations. His generous plans for a complex study of river terraces on all Bohemian rivers remained, however, unfulfilled due to the ignorance of the Institute management of that time.

The studies of river terraces were followed by a detailed geomorphological mapping of central and northern Bohemia and lower Ohře River area. He elaborated regional and typological classification of relief for approximately one-third of the area of Bohemia, and markedly contributed to the co-ordination between parallel relief classifications of the Czech Republic and of Slovakia. For the same region, he produced a synoptic geomorphological map 1:200,000 and texts to the individual headings in the Geographical Lexicon of the Czech Socialist Republic, volume *Hory a nížiny* (Mountains and lowlands). He also participated in the studies of weathering and erosive landforms and studies of the present relief-forming processes.

In the last decade of his life, J. Sládek concentrated on the co-ordination and solution of a complicated problem of international cooperation – elaboration of a karsological map of Cuba to scales 1:250,000 and 1:500,000. He successfully coped with this task although its theme was new to him and he had to learn Spanish. This map provides information on types of relief and landforms as well as on hydrology and soils. It represented the first map of this type, covering a whole country of such large area, in global scale. The map was a product of collaboration between the geographical institutes of Cuba and Czechoslovakia. J. Sládek became familiar with this largest Caribbean island during his five 4-month field trips in 1982–1988 and made immeasurable effort to complete this task. He did not have the slightest idea that it becomes fatal to him: negotiating technical details of printing in the Geodetical and Cartographic Enterprise in Prague, he suffered a stroke on January 10 and died 4 days later. Political changes did not, unfortunately, allow to publish both versions of the map in our country, which would be a great disappointment to J. Sládek.

In addition to the above mentioned scientific results, J. Sládek played a prominent role in popularization of geography among the public. As a long-standing member of the editorial board of the journal *Lidé a země* (since 1957), he not only authored many papers but also functioned as a careful reviewer sensitive to the language culture and content of the texts submitted. His collaboration with several publishing houses resulted, most conspicuously, in the successful translation of the outstanding publication *Anatomie Země* (The Joy of Knowledge: The Anatomy of the Earth), one of the first books of this type published in our country.

Despite his multiple scientific activities, J. Sládek was able to reserve time for cultural and social issues. Numerous interesting interviews with foremost personalities

of our culture and science were appearing on the pages of the *Lidé a země* journal in the 1970s; many of them were personal friends to J. Sládek (e.g., the singer Eduard Haken). His warm attitude towards serious music stemmed from his active playing violin in music ensembles in his early years.

His personal characters, such as diligence, self-demandingness, honesty, understanding of other opinions and willingness to help those in need, brought him many real friends and admirers. It is a pity that the difficult and discriminating political situation did not allow him to work as a pedagogue, for which he had the best talent. As his long-lasting co-worker (we joined for multiple field investigations and publication of tens of scientific contributions), I had the chance to disclose his genuine character. I only regret that we could not realize our professional plans at the coming of favourable conditions after November 1989. The large meritorious scientific achievements of J. Sládek place him to an honourable position in the Czech geography.

Břetislav Balatka

Vzpomínka na PhDr. Jaroslava Sládka, CSc.
(K nedožitým 75. narozeninám)

Dne 26. března 2001 uplynulo 75 let od narození předního českého fyzického geografa PhDr. Jaroslava Sládka, CSc., který se nesmazatelně zapsal do dějin české geografie.

V této stati chci upozornit na hlavní výsledky jeho odborné činnosti. Odkazují na biografické příspěvky, publikované u příležitosti jeho šedesátin a po jeho předčasném odchodu na věčnost 14. 1. 1990; zde jsou uvedeny také hlavní zveřejněné práce (B. Balatka: K šedesátinám PhDr. Jaroslava Sládka, CSc., Sborník Čs. geograf. Spol., 91, Praha 1986, č.1, s. 55–58, B. Balatka: PhDr. Jaroslav Sládek, CSc., šedesátiletý. Zprávy Geogr. Úst. ČSAV, 23, Brno 1986, č. 3, s. 27–36, B. Balatka: PhDr. Jaroslav Sládek, CSc., zemřel. Sborník Čs. geogr. Spol., 95, Praha 1990, č. 2, s. 125–126, B. Balatka: PhDr. Jaroslav Sládek, CSc. (1926–1990). Zprávy Geogr. Úst. ČSAV, 27, Brno 1990, č. 1, s. 69–71).

Jako nejbližší spolupracovník jsem mohl po dobu plných 35 let (1954–1989) bezprostředně sledovat odborný vývoj i životní osudy J. Sládka. Rodák z Prahy-Smíchova po absolvování reálného gymnázia vystudoval v l. 1945–1949 na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy učitelskou kombinaci dějepis – zeměpis. Po skončení vysoké školy učil dva roky na osmileté střední škole v Děčíně a poté stejnou dobu vykonával základní vojenskou službu. Obhajobou dizertační práce Klimatografie horských vrcholů v Československu získal v r. 1952 titul doktor filosofie. V době vědecké aspirantury (1954–1957) pod vedením univ. prof. Dr. Josefa Kunského shromáždil a zhodnotil obsáhlou literaturu o říčních terasách na území Moravy a Slezska, která byla, společně s obdobným zpracováním pro území Čech publikována ve dvou knižních vydáních. V r. 1962 obhájil kandidátskou práci Terasy Orlice.

Po skončení aspirantury působil od r. 1957 jako vědecký pracovník v Kabinetu pro geomorfologii ČSAV a od r. 1963 do své smrti v nově založeném Geografickém ústavu ČSAV, pracoviště Praha (v poslední době jako vedoucí vědecký pracovník). Těžištěm činnosti J. Sládka byla geomorfologie. Klimatologii, jíž začínal vědeckou dráhu, se však věnoval nadále. Zpracoval mj. zejména termickou kontinentalitu Československa, klimatické poměry a systematicky vyhodnocoval atmosférické

srážky na území Čech. V geomorfologii se zasloužil zejména o výzkumy říčních teras v Čechách, a to na Orlici, Labi, dolní Vltavě a dolní Ohři. Podílel se na stanovení nového terasového systému, který byl potvrzen i dalšími výzkumy. Velkokorsý záměr zpracovat terasy všech českých řek se však nerealizoval pro nepochopení tehdejšího vedení ústavu.

Na výzkumy říčních teras navázalo podrobné geomorfologické mapování středních a severních Čech a dolního Poohří. Asi pro třetinu území Čech zpracoval regionální a typologické členění reliéfu a měl hlavní podíl na koordinaci členění reliéfu ČR s obdobným tříděním Slovenska. Pro stejné území zpracoval přehlednou geomorfologickou mapu 1:200 000 a vypracoval hesla pro Zeměpisný lexikon ČSR, svazek Hory a nížiny. Podílel se i na studiu tvarů zvětrávání a odnosu hornin a na výzkumech tvarů současných reliéfových procesů.

V posledním desetiletí života zaměřil svou činnost na koordinaci a řešení složitého úkolu mezinárodní spolupráce – na sestavení karsologické mapy Kuby v měřítkách 1:250 000 a 1:500 000. S tímto úkolem se úspěšně vypořádal, přestože šlo pro něho o poměrně vzdálenou tematiku a kromě toho se musel naučit španělsky. Tato mapa, vycházející z metodiky významného speleologa Vladimíra Panoše, obsahuje informace nejen o typech a tvarech reliéfu, ale i o hydrologii a půdním pokryvu. Představovala první mapu tohoto typu na světě, která zahrnovala celé státní území o tak velké rozloze. Byla výsledkem spolupráce mezi geografickými ústavu Kuby a Československa. Největší karibský ostrov J. Sládek dobře poznal při pěti čtyřměsíčních pracovních návštěvách v l. 1982–1988. Úspěšnému splnění tohoto úkolu věnoval nezměrné úsilí. Netušil, že se mu to stane osudným: při jednání v Geodetickém a kartografickém podniku v Praze o technických podmínkách vytištění mapy byl 10. ledna postižen mozkovou mrtvicí a o 4 dny později skonal. Změněná politická situace neumožnila, bohužel, vydání obou verzí mapy u nás, což by pro J. Sládku znamenalo veliké zklamání.

Kromě uvedených vědeckých výsledků se J. Sládek nebyvalou měrou zasloužil i o popularizaci geografie mezi veřejností. Jako dlouholetý člen redakční rady časopisu Lidé a země (od r. 1957) se kromě autorství řady článků uplatnil jako pečlivý recenzent s citem pro jazykovou kulturu i obsahovou náplň textů. Ze spolupráce s několika nakladatelstvími lze vyzdvihnout zdařilý překlad vynikající publikace Anatomie Země, jedné z prvních knížek podobného typu zveřejněných u nás.

I přes mnohostrannou vědecko-výzkumnou činnost si J. Sládek našel ještě čas pro kulturní a společenské vyžití. Na stránkách časopisu Lidé a země se v 70. letech objevovaly četné zajímavé rozhovory s předními osobnostmi naší kultury a vědy; s mnohými z nich měl přátelský vztah (např. k pěvci Eduardu Hakenovi). Jeho vřelý vztah k vážné hudbě měl kořeny v aktivním působení jako houslisty v hudebních souborech v mládí.

Pro své povahové vlastnosti – pracovitost, náročnost k sobě, čestnost, porozumění pro názory druhých a ochota pomoci potřebným – měl hodně opravdových přátel a obdivovatelů. Škoda, že vzhledem k neutěšené a diskriminující politické situaci se nemohl uplatnit též jako pedagog, pro nějž měl vynikající předpoklady. Jako jeho dlouholetý spolupracovník (uskutečnili jsme mnoho společných terénních výzkumů

a napsali desítky odborných příspěvků) jsem poznal jeho ryzí charakter. Lze litovat, že jsme nemohli realizovat naše odborné záměry, pro které se po listopadu 1989 vytvořily vhodné podmínky. J. Sládek vykonal mnoho záslužné vědecké práce a jeho jméno zůstává na čestném místě historie naší geografie.

Břetislav Balatka